

RO

RO

RO

COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 19.10.2009
COM(2009)532 final

COMUNICARE A COMISIEI

Drepturile de autor în economia cunoașterii

COMUNICARE A COMISIEI

Drepturile de autor în economia cunoașterii

Text cu relevanță pentru SEE

CUPRINS

1.	INTRODUCERE.....	3
2.	CARTEA VERDE ȘI CONSULTAREA PUBLICĂ	3
3.	ETAPELE URMĂTOARE: VALORIFICAREA REZULATELOR CONSULTĂRII	5
3.1.	Bibliotecile și arhivele.....	5
3.2.	Operele orfane	6
3.3.	Învățământul și cercetarea.....	7
3.4.	Persoanele cu handicap	9
3.5.	Conținutul creat de utilizatori.....	10
4.	CONCLUZII	11

1. INTRODUCERE

Crearea, circulația și difuzarea cunoștințelor pe piața unică sunt direct legate de obiectivele mai largi ale strategiei de la Lisabona. Evoluțiile tehnologice au facilitat accesul la informație în format electronic.

Bibliotecile sunt interesate de proiecte de digitalizare masivă pentru conservarea arhivelor și/sau pentru difuzarea lor online, inclusiv pentru utilizarea operelor orfane (opere în cazul cărora titularii drepturilor de autor nu pot fi identificați sau localizați). Instituțiile de cercetare și de învățământ doresc mai multă flexibilitate pentru a putea difuza materiale, inclusiv în cadrul învățământului la distanță transfrontalier. Persoanele cu handicap continuă să întâmpine obstacole în ceea ce privește accesul la informație sau la produsele cunoașterii. Nevăzătorii, în special, fac presiuni pentru a se pune capăt „penuriei de cărți” pe care trebuie să o îndure, întrucât numai 5% dintre publicațiile europene sunt disponibile în formate accesibile, iar această situație este agravată de restricțiile impuse distribuției transfrontaliere, chiar și în cazul țărilor de aceeași limbă.

Editurile și autorii sunt preocupați de faptul că proiectele de digitalizare masivă, precum cele sponsorizate de biblioteci, și difuzarea online a operelor fără o căutare diligentă a titularilor de drepturi ar putea constitui o încălcare a drepturilor lor de autor, afectându-le sursele de venit. Editorii susțin că aproximativ 90% dintre revistele academice sunt deja disponibile pe internet, că investesc în modele noi și inovatoare de distribuție electronică (de exemplu, cărțile electronice), inclusiv pentru învățământul la distanță, și că le asigură nevăzătorilor accesul la toate acestea.

În acest context, Comisia a lansat o consultare publică asupra Cărții verzi privind drepturile de autor în economia cunoașterii¹. Această consultare a avut ca scop analizarea modului în care ar putea fi realizată difuzarea masivă a cunoștințelor pe piața unică, în contextul actualei legislații din domeniul drepturilor de autor, în special Directiva 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (denumită în continuare „directiva”)². Prezenta comunicare oferă o imagine de ansamblu a concluziilor la care s-a ajuns în cadrul consultării respective și anunță o serie de acțiuni pregătitoare care vor constitui o bază concretă pentru inițiative subsecvente concrete, elaborate în contextul unei strategii ambițioase și cuprinzătoare în domeniul proprietății intelectuale, care urmează să fie prezentată de noua Comisie.

2. CARTEA VERDE ȘI CONSULTAREA PUBLICĂ

Cartea verde abordează problematica generală a excepțiilor de la drepturile exclusive, examinând oportunitatea elaborării excepțiilor celor mai relevante din perspectiva difuzării cunoștințelor. De asemenea, s-a pus problema acordurilor contractuale și a modelelor de concesiune a licențelor, s-a analizat oportunitatea elaborării, în era difuzării digitale, a excepțiilor și limitărilor privind, în special, bibliotecile și arhivele, învățământul și cercetarea, precum și

¹ COM (2008) 466.

² Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, 22.6.2001, p. 10-19).

persoanele cu handicap și, în plus, s-au pus în discuție atât operele orfane și aspecte legate de consumatori, cum ar fi conținutul creat de utilizatori.

În urma consultării publice s-au primit 372 de răspunsuri. Comisia a primit răspunsuri din partea (i) editurilor (56); (ii) a societăților de gestionare colectivă a drepturilor de autor și a agenților de concesiune a licențelor (47); (iii) a universităților (47); (iv) a bibliotecilor, arhivelor și muzeelor (114); (v) a industriei și a federațiilor comerciale (30); (vi) a organizațiilor care reprezintă persoanele cu handicap (4); (vii) a statelor membre (11) și (viii) a altor entități (63).

În general, s-au constatat două curente de opinie divergente. Bibliotecile, arhivele și universitățile sunt în favoarea „interesului public”, pledând pentru instituirea unui sistem al drepturilor de autor mai puțin riguros. Editurile, societățile de gestionare colectivă a drepturilor de autor și alți titulari de drepturi susțin că acordurile de concesiune a licențelor reprezintă cel mai bun mod de a îmbunătăți difuzarea cunoștințelor și de a oferi utilizatorilor un acces sporit și mai eficient la opere.

Bibliotecile și mediile academice afirmă că anumite excepții sunt mai importante pentru economia cunoașterii decât altele. Ele militează în favoarea stabilirii unui set obligatoriu de excepții fundamentale „de interes public” pentru a se facilita „accesul la cunoaștere”³. De asemenea, instituțiile respective se așteaptă ca aceste excepții să nu fie contracarate prin măsuri tehnologice de protecție. Dimpotrivă, factorii legislativi ar trebui să definească limitele drepturilor de autor.

Editurile, societățile de gestionare colectivă a drepturilor de autor și alți titulari de drepturi consideră că un rezultat la fel de satisfăcător poate fi obținut prin intermediul contractelor, care sunt adesea astfel concepute încât să se adapteze la noile tehnologii. Editurile afirmă că excepțiile obligatorii ar putea să submineze stimulentele economice și să încurajeze „parazitismul”.

Emergența culturii online, bazate pe partajare și pe schimburi, pe extragerea datelor și pe învățarea interactivă, a scos în evidență o divergență de opinii între cei care doresc să treacă la un sistem de drepturi de autor mai puțin riguros și cei care doresc să păstreze statu-quo-ul⁴. Provocarea constă în reconciliere acestor interese. Comisia dispune de o serie de instrumente de politică pentru a realiza acest lucru.

³ Printre sugestiile cu privire la eventualele excepții obligatorii de la Directiva 2001/29/CE se numără (i) reproducerile pentru uz personal realizate de particulari [articolul 5 alineatul (2) litera (b)]; (ii) reproducerile realizate de biblioteci, arhive și muzee [articolul 5 alineatul (2) litera (c)]; (iii) utilizarea în scopuri educative și științifice [articolul 5 alineatul (3) litera (a)]; (iv) utilizarea de către persoanele cu handicap [articolul 5 alineatul (3) litera (b)]; (v) utilizarea în scopuri informative de către mass-media [articolul 5 alineatul (3) litera (c)]; și (vi) utilizarea de citate în scop de critică sau recenzie [articolul 5 alineatul (3) litera (d)].

⁴ „Testul cu trei etape” este consacrat în articolul 10 din Tratatul OMPI privind drepturile de autor, în articolul 16 din Tratatul OMPI privind interpretările, execuțiile și fonogramele și în articolul 5 alineatul (5) din directivă.

3. ETAPELE URMĂTOARE: VALORIFICAREA REZULATELOR CONSULTĂRII

În acest capitol al comunicării sunt prezentate principalele concluzii la care s-a ajuns în urma consultării în ceea ce privește conservarea și difuzarea digitală a materialelor academice, culturale și educaționale, utilizarea operelor orfane, accesul persoanelor cu handicap la cunoaștere și conținutul creat de utilizatori. De asemenea, se evidențiază acțiunile pe care Comisia intenționează să le inițieze pentru soluționa în mod adecvat problemele identificate în cadrul consultării.

3.1. Bibliotecile și arhivele

S-au remarcat două aspecte fundamentale: realizarea de reproduceri digitale ale materialelor deținute în colecțiile bibliotecilor în scopul conservării și distribuirea pe cale electronică a acestora în rândul utilizatorilor.

În temeiul actualului cadru legislativ, bibliotecile și arhivele nu beneficiază de o excepție generală care să le permită digitalizarea în întregime a colecțiilor pe care le dețin (digitalizare masivă) Excepția relevantă se limitează la acte specifice de reproducere în scopuri necomerciale⁵. Prin urmare, pentru digitalizarea colecțiilor bibliotecilor este nevoie de o autorizație prealabilă din partea titularilor drepturilor. Bibliotecile afirmă că acest sistem de „autorizare prealabilă” atrage după sine dificultăți tranzacționale considerabile (adesea editurile nu dispun de drepturi „digitale”, iar concesionarea dreptului individual este prea costisitoare). Alte probleme apar atunci când materialul digitalizat constă în scrisori nepublicate, jurnale private și registre ale întreprinderilor. În acest context, bibliotecile și arhivele subliniază rolul unic pe care îl joacă în conservarea și gestionarea pe termen lung a patrimoniului cultural și insistă asupra faptului că acest rol este mai important decât cel al editurilor, căci misiunea lor este de a acționa în interes public, în timp ce editurile sunt întreprinderi comerciale. De asemenea, instituțiile publice doresc ca toate colecțiile lor să devină accesibile online, în special lucrările care nu sunt disponibile pe piață, și afirmă că accesul la aceste colecții nu trebuie limitat doar la incinta clădirilor lor⁶. Problema digitalizării a fost discutată pe larg în cadrul Grupului de experți la nivel înalt pentru bibliotecile digitale, ajungându-se într-o oarecare măsură la un prim consens. Instituțiile culturale și titularii drepturilor au semnat un memorandum de înțelegere privind căutarea diligentă. Cu toate acestea, nu s-au găsit încă soluții la problemele menționate anterior.

Editurile și societățile de gestionare colectivă a drepturilor de autor consideră neîntemeiată extinderea excepțiilor în materie de conservare și acces de care beneficiază bibliotecile și arhivele, argumentând că trebuie menținut actualul sistem de licențe și de acorduri contractuale pentru digitalizarea și sporirea accesului online la opere. De asemenea, instituțiile respective susțin că extinderea excepției actuale pentru a permite bibliotecilor, arhivelor și instituțiilor de învățământ să ofere servicii online utilizatorilor subminează poziția titularilor drepturilor, creează concurență neloială față de edituri și descurajează investițiile în noi modele comerciale. Bibliotecile ar trebui să ofere în continuare servicii esențiale, însă furnizarea de materiale online nu ar trebui să echivaleze cu accesul liber al utilizatorilor sau

⁵ Articolul 5 alineatul (2) litera (c) din directivă.

⁶ În temeiul actualelor norme privind drepturile de autor, acest lucru este permis numai în scopul cercetării sau a studiului privat, prin intermediul unor terminale speciale aflate în clădirile bibliotecilor [articolul 5 alineatul (3) litera (n) din directivă].

cu dreptul de a lua și de a utiliza opere protejate fără a plăti. Este absolut necesar să se ia măsuri împotriva „pierderilor digitale” pentru a se garanta că excepțiile care permit bibliotecilor să acorde acces online la opere este limitat la incinta clădirilor acestora.

Etapale următoare

Consultarea a evidențiat faptul că, pentru a crea un sistem durabil de autorizare prealabilă a unei serii de inițiative ale bibliotecilor, este nevoie de sisteme de concesiune a drepturilor eficiente din punctul de vedere al costurilor, care să fie aplicabile în domeniul digitalizării și al difuzării online. Prin urmare, în 2010, Comisia își va continua, la nivel comunitar, eforturile de soluționare a problemelor legate de drepturile de autor, în contextul noii strategii din domeniul drepturilor de proprietate intelectuală. Aceste eforturi vor avea ca obiect, printre altele, clarificarea implicațiilor juridice ale digitalizării masive și găsirea unor posibile soluții cu privire la problema costurilor tranzacționale aferente acordării drepturilor. În acest cadru ar urma să fie analizate toate opțiunile posibile, inclusiv sistemul licențelor colective, care ar putea fi completat printr-un sistem extins de licențe colective, conform căruia societatea de gestionare a drepturilor ar reprezenta „terții” - titulari de drepturi care nu sunt în mod oficial membri ai sistemului de acordare a drepturilor - și care s-ar baza pe căutarea diligentă.

Pe această bază, Comisia va analiza dacă este necesară adoptarea unor inițiative suplimentare în cadrul noii strategii, inclusiv eventuala creare a unei excepții statutare pentru aceste eforturi de digitalizare.

3.2. Operele orfane

Operele orfane sunt opere pentru care există drepturi de autor valabile, însă titularii acestora nu pot fi identificați sau localizați. Operele protejate pot deveni orfane dacă datele referitoare la autor și/sau la alți titulari relevanți ai drepturilor (cum ar fi editurile, fotografiile sau producătorii de film) lipsesc sau nu mai sunt de actualitate.

O operă poate fi exploatată numai după obținerea unei autorizații prealabile din partea titularilor drepturilor. În cazul operelor orfane, nu se poate acorda această autorizație. Drept urmare, milioane de opere nu pot fi copiate sau utilizate în alt fel, de exemplu, o fotografie nu poate fi utilizată pentru a ilustra un articol de presă, o carte nu poate fi digitalizată sau un film nu poate fi restaurat pentru a fi proiectat în public. De asemenea, există riscul ca o parte importantă a operelor orfane să nu poată fi inclusă în procesul de digitalizare masivă și nici în eforturile de conservare a patrimoniului, precum *Europeana* sau alte proiecte similare.

Bibliotecile, universitățile, arhivele, unii utilizatori din sectorul comercial și o serie de state membre afirmă că, în ceea ce privește instrumentele existente, precum Recomandarea 2006/585/CE a Comisiei⁷ sau Memorandumul de înțelegere din 2008 privind operele orfane și liniile directe conexe pentru căutarea diligentă, problema constă în faptul că acestea nu sunt acte cu caracter obligatoriu și nu abordează aspectul digitalizării masive. Întrucât inițiativele nelegislative nu prezintă un grad suficient certitudine juridică și nici nu reprezintă o soluție pentru faptul că utilizarea operelor orfane constituie o încălcare a drepturilor de autor, instituțiile respective pledează în favoarea unei abordări legislative la nivel european

⁷ Recomandarea 2006/585/CE a Comisiei privind digitalizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digitală;

pentru a permite utilizarea operelor orfane în diferite scopuri. De asemenea, s-a subliniat faptul că, dacă fiecare stat membru în parte ar adopta propriul său set de norme menit să soluționeze această problemă, ar putea apărea obstacole în calea comerțului intracomunitar cu opere orfane.

Pentru edituri, pentru societățile de gestionare colectivă a drepturilor de autor și pentru alți titulari de drepturi, problema operelor orfane face parte din problematica acordării drepturilor de autor. Instituțiile respective sunt sceptice în ceea ce privește introducerea unei excepții generale pentru utilizarea operelor orfane. În opinia lor, este esențial să se garanteze că identificarea și localizarea titularilor drepturilor de autor se realizează în mod corespunzător și cu bună credință, utilizând bazele de date existente⁸.

Etapele următoare

Obiectivul general în abordarea problematicii operelor orfane - digitalizarea, conservarea și difuzarea acestora - constă în stabilirea unor standarde comune care să garanteze că proprietarii operelor orfane sunt căutați în mod corespunzător și în soluționarea problemei încălcărilor potențiale ale drepturilor de autor în cazul utilizării operelor orfane. Ca element principal în cadrul noii strategii cuprinzătoare din domeniul drepturilor de proprietate intelectuală, orice inițiativă cu privire la operele orfane ar trebui să prevadă o soluție valabilă la nivel comunitar, care să creeze un anumit grad de certitudine juridică, să faciliteze fluxul necesar al cunoștințelor în vederea inovării și să înlăture obstacolele din calea comerțului intracomunitar cu opere orfane.

Problema operelor orfane va fi analizată într-o evaluare a impactului care va explora o diversitate de abordări pentru a facilita digitalizarea și difuzarea operelor respective. Printre posibilele abordări se numără: un act de sine stătător, cu caracter obligatoriu, privind acordarea drepturilor de autor pentru operele orfane și recunoașterea reciprocă a acestora, o excepție de la directiva din 2001 sau îndrumări cu privire la recunoașterea reciprocă transfrontalieră a operelor orfane.

Comisia va începe să lucreze la o evaluare a impactului în 2009.

3.3. Învățământul și cercetarea

Predarea, învățarea și cercetarea devin tot mai internaționale și mai transfrontaliere, datorită tehnologiilor moderne ale informației și comunicațiilor. Accesul și utilizarea informației nu mai sunt limitate la spațiul fizic. Prin urmare, limitarea învățământului și cercetării la un spațiu specific este considerată contrară realităților vieții moderne.

Un aspect care trebuie evidențiat este diferența care s-ar putea face între publicarea în scopuri științifice și publicarea în scopuri literare sau artistice. În timp ce autorii din domeniul științific și academic au alte surse de venit și publică pentru a promova cauza științei și a

⁸ O serie de edituri, organizații de gestionare a drepturilor de reproducere și biblioteci au început să conlucreze în cadrul proiectului ARROW (*Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works*), finanțat de UE, pentru a oferi utilizatorilor care doresc să își digitalizeze colecțiile informații cu privire la statutul operelor protejate. Deși poate fi considerat un prim pas important, proiectul ARROW nu include încă toate statele membre ale UE. De asemenea, ARROW nu este autorizat să concesioneze licențe pentru scanarea și difuzarea operelor protejate.

cercetării, autorii literari (precum romancierii) sunt nevoiți să își câștige existența din publicarea operelor lor. Pentru a evita duplicarea inutilă a cercetării, ar trebui ca rezultatele publicate ale cercetării finanțate din fonduri publice să fie disponibile pentru întreaga comunitate științifică, și chiar pentru public, având în vedere faptul că orice cercetare se bazează pe cercetări anterioare. În acest context, soluțiile ar putea fi publicațiile cu acces liber și arhivele deschise pentru articole publicate.

Bibliotecile și universitățile subliniază complexitatea și fragmentarea sistemului actual al acordurilor de licență încheiate cu editurile. O universitate europeană tipică trebuie să semneze cel puțin o sută de licențe pentru a putea utiliza materialul de cercetare digital oferit de diverse edituri⁹. Este dificil de analizat ce anume permite fiecare dintre aceste licențe individuale în ceea ce privește, de exemplu, accesul, tipărirea, depozitarea și reproducerea. Bibliotecile și universitățile afirmă, de asemenea, că este dificil sau imposibil să obțină licențe transnaționale în UE și că ar fi mai practic și mai eficient să existe o singură organizație centrală care să acorde online o gamă largă de drepturi online aferente materialului digital. Instituțiile respective reclamă, în favoarea învățământului și cercetării, excepții obligatorii care trebuie să facă referire, în mod expres, și la învățământul la distanță. De asemenea, își exprimă îngrijorarea în legătură cu faptul că abonamentele la reviste le privează de resurse financiare pe care le-ar putea consacra cercetării sau învățământului¹⁰.

Editurile afirmă că flexibilitatea necesară pentru a satisface cerințele învățământului și ale cercetării, inclusiv ale învățământului la distanță, va fi mai degrabă rezultatul unor soluții în materie de concesiune a licențelor decât al unor norme juridice prescriptive și subliniază faptul că bibliotecile și instituțiile de învățământ și cercetare dispun în mare măsură de acces electronic la bazele lor de date, la revistele și la cărțile lor. Editurile și agențiile de concesiune a licențelor insistă asupra faptului că este important ca, atunci când pun la dispoziție lucrări destinate învățământului la distanță sau utilizării la domiciliu, accesul la acestea să fie limitat la scopurile pentru care este conceput materialul (scopuri necomerciale și educaționale).

Etapele următoare

Apariția internetului și a posibilităților pe care le oferă în materie de difuzare a cunoștințelor științifice și de altă natură dincolo de orice frontiere a determinat Comisia, în strânsă consultare cu părțile interesate, să întreprindă acțiuni concrete în vederea deschiderii accesului la rezultatele cercetării finanțate din fonduri publice. Aceste acțiuni vor continua, dacă este cazul, în anii următori.

Ar trebui reduse dificultățile pe care orice universitate europeană tipică le întâmpină în obținerea licențelor. Comisia va consulta părțile interesate relevante cu privire la cele mai bune practici disponibile pentru a depăși modul fragmentat în care universitățile obțin drepturile de utilizare a revistelor științifice.

În ceea ce privește învățământul la distanță, Comisia va continua să monitorizeze evoluția unui spațiu european integrat pentru învățământul la distanță transfrontalier. Dacă este necesar, se vor avea în vedere măsuri suplimentare de însoțire a acestui spațiu european.

⁹

A se vedea comunicarea Federației internaționale a asociațiilor și instituțiilor bibliotecare.

¹⁰

De exemplu, abonamentele la *Brain Research Journal*, publicat de Reed Elsevier, costă 20 835 EUR pe an (prețul din 2008) - comunicarea ULB, p. 3, nota de subsol 6.

3.4. Persoanele cu handicap

Dezbaterea privind excepțiile în materie de drepturi de autor în favoarea persoanelor cu handicap se axează pe dreptul lor de bază, consacrat de Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap¹¹, de a se beneficia de acces echitabil la produsele informaționale, la publicații și la materiale culturale în formate accesibile. Egalitatea de tratament a persoanelor cu handicap în contextul accesului la bunuri și servicii și al furnizării acestora a fost, de asemenea, inclusă în propunerea Comisiei de Directivă a Consiliului cu privire la punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală¹².

Organizațiile care reprezintă persoanele cu handicap evidențiază „penuria de cărți” - anual, numai 5% dintre cărțile publicate în Europa sunt convertite în formate accesibile, precum formatul audio, scrierea Braille sau scrierea cu caractere mărite. În plus, acestea susțin că aproximativ 95% din materialul disponibil este furnizat de agenții specializate, finanțate de organizații caritabile sau prin subvenții publice, în temeiul excepțiilor de la drepturile de autor. Nevăzătorii și alte persoane cu handicap incapabile să citească consideră că ar trebui să poată avea acces la cărți și la alte materiale protejate în aceleași condiții ca restul lumii și la prețuri comparabile. Soluția pe care o preferă aceste persoane este ca editurile să realizeze de la început opere în formate accesibile care să poată fi ușor convertite în format audio, în scriere Braille sau în scriere cu caractere mărite.

Deși toate statele membre au implementat până în prezent excepțiile de la drepturile de autor în legislația națională, abordarea nu este armonizată, de unde un anumit grad de incertitudine juridică. Mai important, transferul transfrontalier al ofertei deja limitate de material este îngreunat de limitările teritoriale ale excepțiilor prevăzute de legislația națională. Pentru a exporta într-un alt stat membru o lucrare convertită, ar trebui ca o organizație să cumpere drepturile în țara de destinație, ceea ce este un proces foarte costisitor. Măsurile tehnologice de protecție reprezintă un alt obstacol, deoarece nu permit convertirea în formate accesibile a lucrărilor achiziționate pe cale legală de organizații sau de persoane individuale. Din aceste motive, persoanele cu handicap pledează în favoarea unei excepții obligatorii exhaustive și standardizate la nivel comunitar.

Editurile sunt de acord cu faptul că obiectivul de bază este ca majoritatea cărților publicate să fie disponibile în format accesibil. În opinia lor, cea mai bună cale de a realiza acest obiectiv este mai degrabă dezvoltarea sistemelor de licențe voluntare deja existente decât instituirea unor excepții obligatorii. Editurile și alți titulari de drepturi evidențiază o serie de sisteme de licențe voluntare utilizate în mod frecvent în UE, destinate persoanelor cu handicap vizual sau persoanelor cu handicap incapabile să citească¹³. Aceștia atrag atenția asupra faptului că editurile nu ar trebui să fie singurele care să suporte costurile sociale aferente acordării accesului la opere. În același timp, și-au exprimat voința de a soluționa problema accesului persoanelor cu handicap prin crearea unei platforme a părților interesate cu scopul de a face operele adaptabile la necesitățile nevăzătorilor.

¹¹ Convenția Națiunilor Unite a fost semnată de toate statele membre ale UE și de Comunitatea Europeană. Foarte importante în acest sens sunt articolele 4, 9, 21 și 30.

¹² [COM (2008) 426 final].

¹³ Federația Editorilor din Europa (p. 11-13), *UK Publishers Association* (Asociația Editorilor din Regatul Unit) (p. 5, 13 și apendicele) și *Copyright Licensing Agency* (p. 3 și 8) oferă exemple de sisteme naționale de licențe, de acorduri voluntare și de îndrumări.

Etapele următoare

Obiectivul imediat este de a încuraja editorii să pună la dispoziția persoanelor cu handicap mai multe opere în formate accesibile. Măsurile tehnologice de protecție nu ar trebui să împiedice convertirea în formate accesibile a operelor achiziționate pe cale legală. Licențele contractuale ar trebui să respecte excepțiile statutare pentru persoanele cu handicap, inclusiv pentru nevăzători¹⁴. Consultarea a scos la iveală faptul că, în prezent, se realizează în întreaga UE o serie de eforturi de colaborare în favoarea nevăzătorilor, a persoanelor cu handicap vizual sau a persoanelor cu handicap incapabile să citească. Aceste eforturi ar trebui accelerate și aplicate pretutindeni în UE.

Ca o primă măsură, până la sfârșitul anului 2009, Comisia va organiza un forum al părților interesate cu privire la necesitățile persoanelor cu handicap, în special ale nevăzătorilor. În cadrul forumului se vor analiza problemele cu care se confruntă persoanele cu handicap și politicile care ar putea oferi un răspuns la aceste probleme. Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap ar trebui să reprezinte un factor de referință pentru evaluarea progresului în acest domeniu.

De asemenea, forumul ar trebui să analizeze posibilele mijloace prin care să se încurajeze eliminarea obstacolelor din calea exportului într-un alt stat membru al operelor convertite, și, de asemenea, să se garanteze că titularii drepturilor sunt remunerați în mod adecvat pentru faptul că le sunt utilizate operele. În acest context, părțile interesate ar trebui să examineze mai îndeaproape aspecte precum recunoașterea reciprocă și libera circulație a informației, publicațiilor și a materialului educațional și cultural la care au acces persoanele cu handicap și să reflecteze asupra aspectelor legate de accesibilitatea conținutului online.

Pe baza rezultatelor obținute în cadrul forumului, Comisia va stabili dacă adoptarea unor noi inițiative este sau nu justificată.

3.5. Conținutul creat de utilizatori

Aplicațiile de tip web 2.0, precum blogurile, podcast-urile, wiki, file sharing-ul sau video sharing-ul, facilitează crearea și utilizarea în comun a textelor, videoclipurilor și fotografiilor de către utilizatori. Acest lucru a contribuit la dezvoltarea unor noi aplicații pe internet și atras atenția asupra problemei conținutului creat de utilizatori (amatori), care constă faptul că tot mai mulți consumatori devin creatori de conținut, utilizând uneori materiale protejate de drepturi de autor ca punct de pornire al creațiilor lor.

Cartea verde a examinat excepțiile existente care s-ar putea aplica în cazul conținutului creat de utilizatori (utilizarea citatelor în scopul criticii sau recenziei, includerea lor accidentală și utilizarea în cazul caricaturilor, parodierii sau pastişelor)¹⁵ și eventuala introducere a unei noi excepții în favoarea „operelor creatoare, transformaționale sau derivate”.

¹⁴ British Library a constatat că dintr-un eșantion de 100 de contracte de licență încheiate cu edituri electronice, numai două recunoșteau excepțiile în favoarea nevăzătorilor.

¹⁵ Articolul 5 alineatul (3) literele (d), (i) și (k) din directivă.

Potrivit concluziilor consultării, majoritatea părților interesate consideră că este prea devreme pentru a reglementa conținutul creat de utilizatori. Domeniul de aplicare al acestuia rămâne ambiguu. De asemenea, nu este clar dacă normele speciale cu privire la conținutul creat de utilizatori ar trebui să se aplice în egală măsură amatorilor și profesioniștilor și nici în ce mod se poate face distincție între aceste două grupuri sau care ar urma să fie raportul dintre normele respective și limitările existente, precum utilizarea citatelor, includerea accidentală și utilizarea în cazul caricaturilor, parodierii sau pastişelor.

Etapele următoare

Deoarece problema conținutului creat de utilizatori este încă un fenomen incipient, Comisia intenționează să aprofundeze analiza necesităților persoanelor neprofesioniste care pornesc de la opere protejate pentru a-și crea propriile opere. Comisia va continua consultările pentru a găsi soluții care să faciliteze acordarea drepturilor de autor utilizatorilor amatori într-un mod mai puțin costisitor și mai accesibil.

4. CONCLUZII

Concluzia principală care reiese din dezbaterile de mai sus este că politica drepturilor de autor trebuie orientată în așa fel încât să poată răspunde provocărilor economiei cunoașterii bazate pe internet¹⁶. În același timp, protejarea adecvată a drepturilor de proprietate intelectuală este decisivă pentru stimularea inovării în domeniul economiei bazate pe cunoaștere. Trebuie echilibrate cu atenție diferitele interese aflate în joc. Activitatea pregătitoare anunțată în prezenta comunicare va asigura crearea bazei necesare pentru adoptarea măsurilor subsecvente adecvate care vor constitui elementul central al viitoarei strategii cuprinzătoare din domeniul drepturilor de proprietate intelectuală. În acest scop, Comisia va continua să se implice în mod activ în relația cu părțile interesate, inclusiv cu comunitatea științifică, cu bibliotecile și cu publicul utilizator de internet în general.

Comisia s-a angajat să adopte măsurile subsecvente corespunzătoare, în contextul viitoarei sale strategii din domeniul proprietății intelectuale. În viitorul imediat, instrumentul preferat pentru soluționarea multora dintre problemele evidențiate în Cartea verde este dialogul structurat între părțile interesate din domeniu, facilitat de serviciile Comisiei Europene. În special, ar trebui ca progresul dialogului cu privire la crearea de produse informaționale, publicații și materiale culturale în formate accesibile pentru persoanele cu handicap să constituie o prioritate. O altă prioritate ar trebui să fie soluționarea corespunzătoare a problemei concesiunii de licențe pentru digitalizarea masivă într-un context european. De asemenea, Comisia va iniția o evaluare a impactului cu privire la mijloacele de soluționare a problemelor legate de acordarea drepturilor în cazul operelor „orfane”. Evaluarea respectivă va analiza nivelul necesar al căutării diligente care trebuie efectuată înainte de utilizarea operelor orfane, precum și recunoașterea reciprocă a statutului operelor orfane în toată Europa.

¹⁶ Comisia va aborda unele dintre aspectele mai vaste ale acestei probleme în următoarea sa Comunicare privind conținutul creativ în societatea informațională.